Il-Knejjes ta' San Bażilju u San Mikiel

Sem. Jonathan Farrugia
B.A. (Hons) B. A. Theol. & Hum. Stud. S. Th. B.

Din is-sena, bit-thabrik tal-Kappillan u tal-Ministeru ta' l-Onor. il-Perit Ninu Zammit kellna x-xorti li naraw l-eqdem żewġ knejjes tal-parroċċa tagħna jiġu rrestawrati u mogħtija l-ħajja mill-ġdid. Ix-xogħol minn ħaddiema u periti professjonali dam għaddej madwar sena, minn ftit wara l-festa titulari ta' Santa Marija Assunta tas-sena l-oħra, sakemm il-knejjes reġgħu nfetħu mill-ġdid fil-25 ta' Mejju 2007. Għaldaqstant ħassejt li kien xieraq li din is-sena nikteb xi ħaġa dwar dawn iż-żewġ monumenti li jagħmlulna ġieħ, kif ukoll biex insiru nafu xi ftit dwar il-kult tal-qaddisin li lilhom huma ddedikati.

San Bażilju u l-knisja tiegħu fl-Imqabba

Bażilju twieled f'Pontu lejn is-sena 329 f'familja tat-tajjeb li kienet batiet ħafna fi żmien il-persekuzzjoni ta' Massiminu Galerju (305-314). Kellu trobbija nisranija imma ma tgħammidx meta kien tarbija, peress li d-drawwa kienet li l-insara jitgħammdu kbar wara xi xhur ta' katekumenat. Studja f'Ċesarija, f'Kostantinopli u f'Ateni – l-aqwa bliet akkademiċi ta' dawk iż-żminijiet. Sieħbu fl-istudju kien il-qaddis Girgor Nazjanzenu. Mill-kitbiet ta' San Girgor nafu li Bażilju wera minn kmieni l-kwalitajiet intellettwali straordinarji li kellu; kien jinqala' fir-rettorika, fil-filosofija, fil-matematika, fl-astronomija, fil-mediċina u fil-grammatika. Nistgħu ngħidu li kien ġenju għal żmienu. Meta spiċċa mill-istudji tgħammed u mar lura lejn pajjiżu, u hemm, bil-għajnuna ta' oħtu, Santa Makrina, beda jinteressa ruħu aktar fil-Fidi u beda dejjem aktar ifittex il-perfezzjoni. Wara xi żmien Bażilju waqqaf l-ewwel monasteru ċenobitiku[1] f'Pontu, u kiteb ukoll Regula għal din it-tip ta' ħajja – b'hekk dal-qaddis baqa' magħruf bħala missier il-monastiċiżmu tal-Lvant.

Il-kappella ta' San Bażilju qabel ma sar ir-restawr.

Lejn is-sena 360 inqala' xi nuqqas ta' qbil fit-tagħlim li wassal biex reġgħet tfaċċat l-ereżija serja ta' Arju, li ċaħad id-divinità ta' Kristu. Bażilju kien wieħed mill-ħafna eremiti li kellhom jitilqu mill-monasteri biex imur Kostantinopli u jiddefendi l-verità. Huwa żamm mad-duttrina li kienet ġiet definita fil-Konċilju ta' Niċea fis-sena 325, li Kristu huwa magħmul mill-istess sustanza tal-Missier u li hu daqsu u etern bħalu.

Fis-sena 365 ġie ordnat saċerdot u ħames snin wara sar l-isqof ta' Ċesarija. Matul l-episkopat tiegħu ħadem ħafna biex iġib l-għaqda fost l-insara li żammew mal-Fidi u l-oħrajn li ngħaqdu ma' xi moviment eretiku. Hu kien wieħed minn ta' l-ewwel qaddisin tal-Lvant li għarfu l-isqof ta' Ruma (il-papa) bħala l-kap tal-Knisja kollha. Fil-fatt għadhom jeżistu xi ittri li bagħat lill-Papa Damasu I li fihom ħeġġu biex jikkundanna kull ereżija li titfaċċa, mhux biss fil-Punent, imma fil-Knisja kollha. Il-ħidma bla waqfien fid-djoċesi tiegħu, is-sagrifiċċji li kien jagħmel, flimkien ma' marda fil-fwied wasslu biex Bażilju miet fl-età ta' madwar 50 sena, fl-1 ta' Jannar 379. Baqa' magħruf bħala wieħed mill-ikbar qaddisin ta' l-ewwel sekli tal-Knisja, u ġie ddikjarat Duttur tal-knisja għal ħafna kitbiet li ħalla dwar id-duttrina tat-Trinità. Il-festa tiegħu tiġi ċċelebrata fit-2 ta' Jannar.

Il-knisja ta' San Bażilju nistgħu ngħidu li hija teżor Imqabbi f'kull sens; minħabba l-qedem tagħha, minħabba l-arkitettura normanna li fiha, l-uniċità tad-dedikazzjoni tagħha f'pajjiżna, kif ukoll minħabba l-fatt li serviet għal diversi snin bħala l-knisja parrokkjali ta' l-Imqabba. Hawnhekk tajjeb li niċċaraw punt li spiss jitħalla barra. Il-parroċċa ta' l-Imqabba kienet minn dejjem iddedikata lill-Assunta minkejja li fl-ewwel snin il-knisja parrokkjali kienet proviżorjament dik ta' San Bażilju. Meta seba' Mqabbin missirijietna għamlu s-supplika ta' l-1595, ix-xewqa tagħhom kienet li l-knisja l-antika ta' l-Assunta ssir parroċċa. Dan jidher ċar mill-kundizzjonijiet li għamlu lill-Isqof Tumas Gargallo fil-petizzjoni li ppreżentawlu:

> Huma wegħdu li joħorġu ħames skudi fis-sena biex iżommu jixgħel il-lampier

Il-kappella ta' San Bażilju u San Mikiel li jinsabu fl-Imqabba, wara li ġew restawrati.

ta' quddiem is-Sagrament fil-knisja ta' l-Assunta, u li joħorġu wkoll 16-il skud u 6 irbajja fis-sena għall-manteniment ta' dak li jinħatar bħala kappillan jew kurat tal-knisja li kienet sejra tiġi ddikjarata parroċċa. ġ...ħ Imma l-flus ma kinux se joħorġuhom jekk **il-knisja ta' l-Assunta ta' l-Imqabba** ma tinqatax għal kollox minn dik ta' Birmiftuħ. Is-somma mwiegħda kienet sejra toħroġ kull sena **nhar il-festa ta' Santa Marija Assunta**, jiġifieri fil-15 ta' Awissu.[2]

Għal raġunijiet ta' pastorali, l-Isqof waqqaf il-parroċċa taħt il-patroċinju li għadha żżomm sal-lum, dak ta' Santa Marija,[3] imma ordna biex il-knisja ta' San Bażilju, peress li kienet l-ikbar waħda, tintuża bħala l-knisja ewlenija sakemm tinbena knisja akbar iddedikata lill-patruna tar-raħal.

Il-bidu tad-devozzjoni fl-Imqabba lejn dan il-qaddis kbir tal-Knisja Orjentali mhux magħruf. Hemm min jaħseb li xi nies barranin ħarbu minn pajjiżhom fiż-żminijiet tan-nofs meta l-Musulmani kienu qed jidħlu fl-Ewropa, sabu r-refuġju f'Malta fl-inħawi ta' l-Imqabba, u bnew knisja lill-qaddis li kienu jqimu f'pajjiżhom.

Minn studji li saru f'dwan l-aħħar snin nafu li din il-knisja kienet diġà teżisti fis-sena 1486. Kienet iżgħar milli hi llum – fil-fatt dak li llum nafuh bħala 'l-artal tal-ġenb', oriġinarjament kien l-artal prinċipali, u l-bieb ta' quddiemu, li llum jagħti għall-kamrun, qabel kien il-bieb ewlieni li jagħti għat-triq. Tkabbret diversi drabi, l-aħħar darba kien fl-1515, meta ħadet il-forma li għandha llum.

Mill-viżti pastorali li saru matul is-sekli, nistgħu nibnu ħjiel dwar l-istorja ta' din il-knisja, l-unika waħda f'Malta ddedikata lil dan il-qaddis. Nafu li fl-1575 fuq l-artal maġġur kien hemm ikona ċkejkna, li nassumu kienet tirrappreżenta lil dan il-qaddis. Il-knisja kienet fqira ħafna. Fiha kienet tiġi ċċelebrata quddiesa fil-Ħdud u l-festi u fl-14 ta' Ġunju[4] kienet tiġi ċċelebrata festa devozzjonali f'ġieħ il-qaddis patrun. Nafu li f'dan iż-żmien kellha wkoll xi altari laterali li ma setax isir quddies fuqhom.

L-unika viżta pastorali li saret meta din il-knisja kienet mgħollija għal ġieħ ta' knisja parrokkjali, kienet fis-7 ta' Diċembru 1600, fi żmien l-isqof Gargallo. F'daż-żmien il-knisja kellha fonti tal-magħmudija ħdejn il-bieb ta' barra, pissidi ta' l-injam indurat, tabernaklu xieraq ta' l-injam u kwadru titulari ġdid bi tliet lampieri quddiemu.[5] Il-kwadru titulari kien ikona fuq l-injam, trittiku ta' stil Biżantin, li fih kien juri lill-Madonna fiċ-ċentru, waqt li fil-ġnub tagħha kien hemm San Bażilju u San Ġużepp. Hemm min jaħseb li l-fatt li l-Madonna kienet tpoġġiet fiċ-ċentru tal-kwadru titulari jixhed, li minkejja li l-knisja kienet iddedikata lil San Bażilju, il-festa prinċipali kienet waħda tal-Madonna, presumibilment ta' Santa Marija. Manuskritt antik li jinsab fil-Bibljoteka Nazzjonali jagħti xi dettalji dwar dan il-kwadru: il-Madonna kellha fi ħdanha lil Ġesù bambin u f'idha x-xellugija kienet qiegħda żżomm palma, waqt li fuqha kien hemm jidher il-Missier Etern. Taħt San Bażilju kien hemm miktub "*Basili Magni Episcopi*" waqt li taħt San Ġużepp kien hemm "*Joseph Confessoris Spon B.M.V.*". Taħt il-Madonna mbagħad kien hemm "*DE Auxilis Istam pinxit. Anno. DML 1584*". B'hekk nafu li din l-ikona kienet tas-seklu sittax, u li żgur mhux l-istess kwadru titulari li jissemma fl-1575.

Il-viżta tgħidilna wkoll li kien hemm żewġ altari oħra. Dak tax-xellug kien iddedikat lill-Madonna tar-Rużarju, mogħni b'pittura, b'lampier u tiżjin ieħor. Fuq dan l-artal fl-1596 kienet twaqqfet il-fratellanza tal-Madonna tar-Rużarju, l-ewwel fratellanza fir-raħal tagħna, li kienet ukoll l-ewlenija fit-tixrid ta' devozzjoni vera lejn il-Madonna. Kienet torganizza purċissjoni fl-ewwel

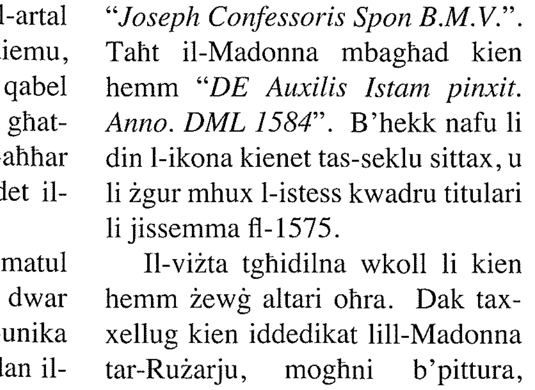

Il-kappella ta' San Bażilju minn ġewwa

Ħadd ta' kull xahar, u fil-festa tal-Madonna tar-Rużarju, fl-ewwel Ħadd ta' Ottubru. L-artal tal-lemin kien iddedikat lill-Viżitazzjoni tal-Madonna lil Santa Eliżabetta, u kellu wkoll pittura.

Eżattament ħmistax-il sena u jumejn wara, nhar id-9 ta' Diċembru 1615, saret viżta pastorali mill-isqof il-ġdid ta' Malta, Baldassare Cagliares, l-ewwel isqof Malti wara l-1299. Is-sede parrokkjali kienet diġà ġiet trasferita fil-knisja l-ġdida ddedikata lil Santa Marija Assunta, u minħabba f'hekk il-knisja ta' San Bażilju kienet tilfet ħafna mill-importanza li kellha. Madankollu ma kinitx mitluqa. Bastjan Schembri kien jieħu ħsieb jixgħel il-lampier[6] ta' quddiem il-kwadru titulari, li kien għadu dak it-trittiku Biżantin, kif ukoll biex jorganizza l-quddiesa tal-festa ta' San Bażilju. Ma nafux sewwasew x'sar minn din l-ikona. Jidher illi baqgħet tokkupa l-post bħala kwadru titulari sakemm saret il-pittura li hemm illum fl-1677. Wara, dan tpoġġa fuq wieħed mill-altari tal-ġenb. Dan nafuh għax jissemma fil-manuskritt li semmejt ftit ilu. Hija tassew ħasra li dan it-trittiku ntilef.

L-artal tar-Rużarju u l-fratellanza kienu trasferiti għall-parroċċa, għalhekk ma kinux għadhom jeżistu fil-knisja ta' San Bażilju. L-artal u l-kwadru tal-Viżitazzjoni kienu għadhom hemm u jgawdu ċerta devozzjoni. Dan tneħħa u ttieħed fil-knisja parrokkjali xi żmien wara din il-viżta.

Wara dan ma sarux aktar viżti pastorali f'din il-knisja. L-użu tagħha jidher li baqa' għaddej kontinwament għall-quddies. Fil-pesta ta' l-1675 il-knisja u z-zuntier tagħha servew ta' ċimiterju. Fost il-vittmi ta' din il-marda qalila kien hemm il-kappillan ta' dak iż-żmien Dun Dumink Pace flimkien ma' żewg saċerdoti oħra: Dun Valerju Zammit u Dun Luqa Zammit. It-tlieta jinsabu midfunin fil-knisja ta' San Bażilju u l-monument li naraw fuq iz-zuntier, magħmul fl-1677, huwa mafkar f'ġieħhom. Fl-istess sena sar il-kwadru titulari li naraw illum. Dan iġib fil-parti ta' fuq tiegħu lis-Santissma Trinità; fuq in-naħa tal-lemin tagħhom hemm Ommna Marija tal-Grazzji bil-ħalib ħiereġ minn sidiriha; fuq in-naħa tax-xellug hemm xbieha tal-Patrijarka San Ġużepp. Dan jidher bil-qiegħda fuq l-isħab b'id fuq sidru u bl-oħra jżomm il-bastun tal-ġilju. Il-ħarsa ta' għajnejh hija mwaħħla fuq Marija, li tinsab bi drittu fin-naħa l-oħra tal-kwadru. Artistikament dawn iż-żewġ figuri huma riflessjoni perfetta ta' xulxin, sew fil-qagħda kif ukoll fl-ilbies. Fil-parti t'isfel imbagħad naraw lil San Bażilju Isqof fuq il-lemin u lil San Rokku fuq ix-xellug, u bejniethom hemm l-erwieħ tal-Purgatorju. Fil-pajsaġġ li jidher bejn dawn il-figuri, fejn hemm tiċrita kerha fit-tila, jidhru xi nies qed jittrasportaw l-iġsma ta' dawk li mietu bil-pesta. Oriġinarjament dan kien imdenel fin-niċċa normanna li hemm fil-ħajt, iżda meta tpoġġa l-altar tal-ġebel li hemm illum, fil-bidu tas-seklu XX, peress li dan kien kbir wisq, għatta sew il-pittura, li allura nqalgħet u tpoġġiet fuq l-altar isserraħ mal-ħajt.

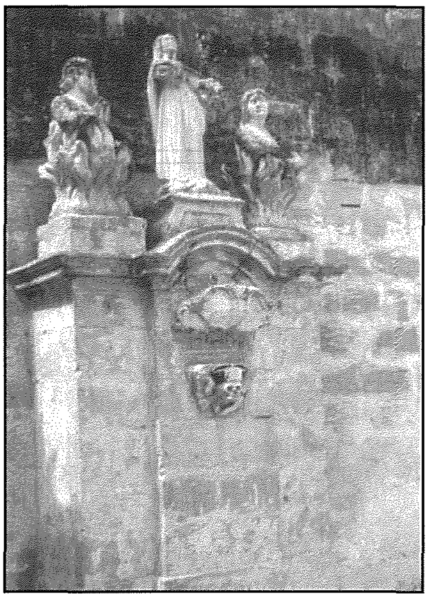
Mafkar fuq iz-zuntier magħmul fl-1677.

Fi żmien l-imblokk tal-Franċiżi, il-ġuħ u l-għaks ġab miegħu ħafna mard u b'konsegwenza ta' hekk in-numru ta' l-imwiet żdied ħafna. Il-Kungress Nazzjonali ordna biex fejn hu possibbli ma jibqgħux jindifnu nies fil-knejjes parrokkjali biex forsi l-mixja ta' l-epidemija tonqos. Peress li fl-Imqabba ma kienx hawn ċimiterju, għal xi żmien reġa' ntuża z-zuntier ta' San Bażilju biex fih jindifnu l-mejtin. Bejn April u Settembru 1799 hemm indifnu 21 persuna, li ismijiethom għadhom jinsabu f'manuskritt fl-arkivju parrokkjali.[7]

Sal-bidu tas-Seklu XX nhar l-ewwel tas-sena kienet issir purċissjoni devozzjonali li kienet titlaq mill-knisja parrokkjali, iżżur il-knejjes tad-Duluri u ta' Santa Katarina u tispiċċa fil-knisja ta' San Bażilju, fejn kienet issir quddiesa solenni bil-kant li kienet tispiċċa bit-*Te Deum*. Il-għada mbagħad, fil-festa liturġika tal-qaddis patrun ta' din il-knisja, kien ikun hemm quddiesa kantata solenni oħra b'suffraġju tal-mejtin u kienu jitbierku l-oqbra ta' fuq iz-zuntier. Qabel ma l-Imqabba saret parroċċa, il-purċissjoni ta' l-ewwel tas-sena kienet titlaq mill-matriċi u tispiċċa f'San Bażilju.[8]

L-ewwel lezzjonijiet tad-duttrina nisranija mill-membri tal-MUSEUM, li bdew isiru fl-Imqabba f'Mejju 1932 għall-bniet u f'Novembru ta' l-istess sena għas-subien, kienu jsiru f'din il-knisja antika, sakemm is-superjura Tereża Ghigo tat post ħdejn id-dar tal-familja tagħha Triq San Bażilju.[9]

Fi żmien il-gwerra, wara li ntlaqtet il-knisja minn bomba Ġermaniża, il-knisja ta' San Bażilju reġgħet serviet bħala s-sede uffiċjali

L-artal oriġinali

Parti mill-bieb oriġinali tal-kappella ta' San Bażilju

tal-parroċċa għal xi xhur, sakemm inbena ħajt li qata' l-parti l-imġarrfa mill-kursija u setgħet tintuża din mill-ġdid. Fid-9 ta' Awissu 1942, eżattament erba' xhur wara li waqgħet il-knisja, f'*air raid* li sar fil-għodu kmieni, saret xi ħsara fis-saqaf ta' din il-knisja, li b'miraklu baqgħet wieqfa.[10]

Wara dan intużat mill-ġdid bħala l-knisja ewlenija bejn is-16 u t-18 ta' Awissu 1958 minħabba li l-knisja parrokkjali kienet ingħalqet għal tlett ijiem wara l-festa ta' Santa Marija minħabba xi nkwiet li nqala' bejn ir-reffiegħa tal-vara titulari b'konsegwenza ta' polemika li kienet inqalgħet sena qabel u li kompliet tikber minħabba nuqqas ta' qbil serju bejn il-każin u l-kappillan Dun Ġerald Mangion.[11] F'nofs dawk it-tlett ijiem, nhar is-17 ta' Awissu 1958, fil-knisja ta' San Bażilju (flok fil-knisja parrokkjali) saret il-quddiesa ta' radd il-ħajr ta' P. Joseph M. Ghigo SJ li kien ordnat saċerdot sena qabel.[12]

Jien niftakar din il-knisja tintuża għall-quddiesa tat-tfal kull nhar ta' Ħadd fit-8:15. Din twaqqfet mill-kappillan Dun Joe Bartolo.

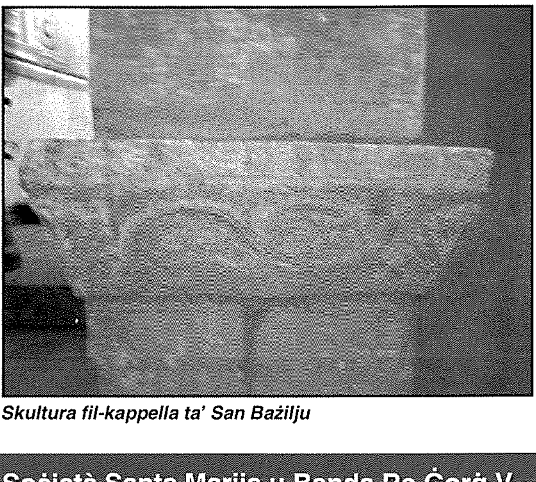

Skultura fil-kappella ta' San Bażilju

Għadha tintuża għall-quddies fil-festa titulari ta' Santa Marija u fil-festa tal-Madonna tal-Ġilju biex żgur kulħadd ikollu ċans jattendi għall-quddies f'dawn il-granet speċjali. F'okkażjonijiet speċjali marbutin ma' anniversarji tal-parroċċa u mal-festa ewlenija ta' l-Assunta, fit-tranżulazzjoni ta' lejlet il-festa, ir-relikwija tal-Madonna tinġabar mill-knisja ta' San Bażilju. Din hija tradizzjoni li messha ssir in-norma ta' kull sena, l-ewwel nett għax permezz tagħha, b'mod simboliku, nfakkru l-ġieħ li kellha din il-knisja antika bħala l-knisja parrokkjali, u t-tieni għax fl-opinjoni tiegħi ma tagħmilx sens li fi tranżulazzjoni solenni noħorġu mill-bieb tal-ġenb u nidħlu mill-bieb ewlieni ta' l-istess knisja!

Bħala arkitettura din il-knisja hija tassew ġawhra medjevali, 'il-vera ruħ ta' l-arkitettura ekkleżjastika tar-raħal'.[13] Fost l-elementi uniċi li nsibu fiha nistgħu nsemmu t-tieqa f'għamla ta' rota fuq il-bieb prinċipali, maħduma apposta biex iddawwal aktar il-knisja minn ġewwa. Minn ġewwa għandha forma rettangolari b'diversi arkati ppuntati – il-varjazzjonijiet fihom jixhdu d-diversi fażijiet tat-tkabbir tal-knisja. L-istil tagħhom, kif ukoll tal-ħnejja ornamentali li naraw mal-faċċata tal-knisja minn barra jixhdu l-influwenza tan-Normanni li kienu jgħixu fi Sqallija fis-sekli tan-nofs. Il-bieb oriġinarjament kien wieħed antik idur fuq għarqubu, skond l-istil li kienu jużaw għall-knejjes sekli ilu. B'xorti ħażina, ħtija ta' nuqqas ta' apprezzament lejn il-wirt kulturali tar-raħal mill-kappillani ta' l-imgħoddi, dan il-bieb tneħħa u nqered madwar erbgħin sena ilu.

Żball serju ieħor li sar fl-istess żmien kien meta tneħħiet iċ-ċangatura oriġinali tal-paviment biex flokha tpoġġa madum isfar li ma kienx jixraq għal knisja ta' preġju bħal din. Wara r-restawr li sar matul din is-sena, dan il-madum tneħħa u reġgħet tpoġġiet ċangatura ġdida bħal dik li kien hemm qabel.

Ħdejn din il-knisja fis-sena 1887 inbena wkoll kamrun, li fl-istil tiegħu jixbaħ il-binja tal-knisja ta' San Mikiel. Dan il-bini saritlu ħafna ħsara minħabba li kien jintuża biex fih jintrefa' l-armar tal-festa titulari. L-użu ta' bini ekkleżjastiku bħala maħżen ta' l-armar tal-festi titulari mhux xi ħaġa li nsibuha fl-Imqabba biss. Din id-drawwa żbaljata kienet bdiet minħabba li oriġinarjament l-armar ta' barra tal-festa titulari kien tal-knisja. Kien wara li nħolqu l-każini li l-armar żdied u ma' dak li kien proprjetà tal-knisja sar armar ieħor.

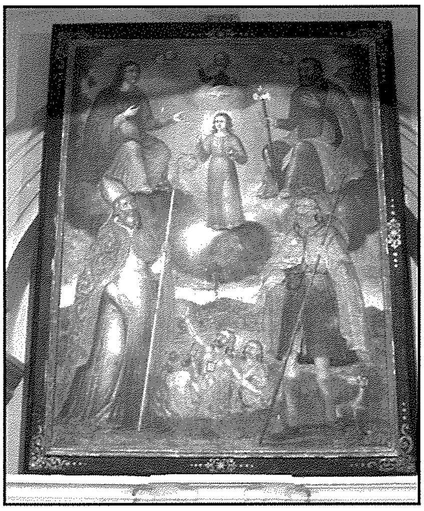

It-titular ta' San Bażilju

San Mikiel u l-knisja tiegħu

Ladarba San Mikiel huwa arkanġlu, ma nistgħux nagħtu bijografija tiegħu. Imma nistgħu nagħtu ħjiel tal-kult tiegħu fil-Knisja, speċjalment dak marbut mad-dehra tiegħu li seħħet fis-seklu VI, fuq l-għolja tal-Gargano fin-nofsinhar ta' l-Italja. It-tradizzjoni tgħid li l-Arkanġlu deher u ordna li fuq dik l-għolja tinbena knisja f'ġieħu. Dehra oħra ta' dan l-anġlu hija magħrufa fost l-Insara tar-rit Grieg, li jgħidu li fl-ewwel seklu San Mikiel deher f'Khonas biex jiġġieled kontra l-pagani li ppruvaw jeqirdu knisja ddedikata lilu billi dawru l-kurrent ta' xmara għal fuqha. Mikiel qasam blata

b'sajjetta u dawwar ir-rotta tax-xmara, li minn dak iż-żmien saret mirakoluża.

Ismu bl-Ebrajk ifisser "Min hu bħal Alla?" Il-Knisja, skond il-kitbiet li nsibu fl-Apokalissi, tgħallimna li Mikiel huwa l-mexxej ta' l-armata tal-ġenna, u li kien hu li mexxa l-gwerra konta Luċifru u l-anġli tiegħu. Ħafna qaddisin kienu devoti ta' dan l-arkanġlu, fosthom anke San Ġorġ Preca, li għamlu protettur tas-Soċjetà li waqqaf. Huwa l-anġlu protettur ta' l-Art Imqaddsa u l-qima tiegħu hija komuni fost l-Insara, il-Lhud u l-Musulmani! Hemm diversi leġġendi li jgħidu li San Mikiel hareġ ilma mirakoluż mill-blat f'Kairotopa, f'Khonas, fil-Pizja u fil-Bitinja - b'hekk San Mikiel huwa meqjum minna l-insara bħala tabib divin li jġib il-fejqan lill-morda.

Il-knisja ta' San Mikiel, mibnija tmiss mal-knisja ta' San Bażilju u tinfed magħha, mhix antika daqsha. Oriġinarjament kien hemm knisja oħra ddedikata lil dan l-arkanġlu mibnija madwar is-sena 1550,[14] li tissemma fil-viżta pastorali ta' Dusina fl-1575. Din kienet nieqsa minn kollox – il-festa kienet issir mir-renti ta' biċċa art f'Ta' Sbieġi. Minn dawn ir-renti wkoll kien jinżamm mixgħul lampier u kienet tingħata xi għajnuna lill-foqra.[15] Fil-viżti pastorali li saru wara, din il-knisja bil-kemm tissemma, forsi għax kienet intelqet jew twaqqgħet.

Dik li hemm illum tlestiet fis-sena 1669, bħalma tgħid irħama kommemorattiva fuq il-ħajt tal-bieb prinċipali. Il-prokuratur li ħa ħsieb jibniha mill-ġdid kien Gio Andrea Zammit.[16] Mal-faċċata ta' din il-knisja, f'tieqa artifiċjali, naraw skultura ta' salib imdawwar b'xi ċrieki fl-isfond ta' salib akbar. Ftit huma l-knejjes antiki bħal din li għandhom tiżjin simili.

Mill-viżta pastorali ta' l-Isqof Paolo Alpheran de Bussan nafu li fis-26 ta' Mejju 1729 dan l-Isqof ordna li din il-knisja tagħti 25 skud mir-renti tagħha biex jgħinu fil-ħlas tas-sedji tal-kor għall-knisja parrokkjali.[17]

Fl-1852 ġiet eretta f'din il-knisja l-Kongregazzjoni ta' San Mikiel Arkanġlu.[18]

Minn ġewwa għandha forma tawwalija. Il-ħitan ma fihom l-ebda disinn jew tiżjin. Is-saqaf hu magħmul minn ħnejjiet tondi.

Bla dubju, l-aktar ħaġa li tiġbed l-attenzjoni f'din il-knisja hija l-prospettiva tal-kwadru titulari. Fil-prospettiva ta' mal-ġnub ta' l-altar tal-ġebel hemm xi disinji skulturati. Dawn jinbidlu f'żewġ kuruni, waħda fuq kull naħa ta' l-ixaffa ta' fuq l-altar. Id-disinn ikompli f'żewġ kolonni foloz imdawwrin b'żewġ skrolli mibrumin. Fuq dawn imbagħad naraw faxx ta' skulturi floreali b'kerubin fin-nofs – dan jixbaħ ħafna lill-kerubini li nsibu fil-prospettivi ta' l-artali tal-knisja parrokkjali. Fuq nett naraw ħnejja maqsuma, kollha skultura, b'salib fin-nofs.

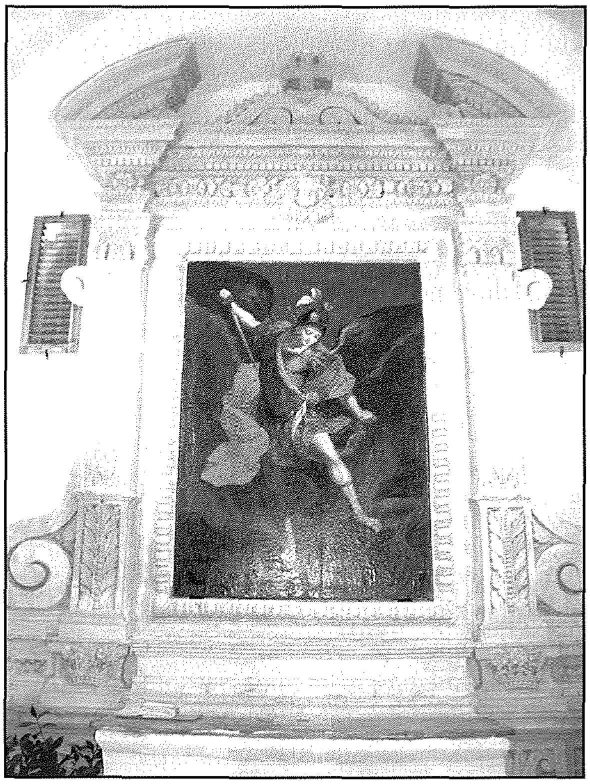
Il-kappella ta' San Mikiel

Imma jekk il-prospettiva hija sabiħa, il-pittura li tħaddan ma tagħmlilha ebda għajb. Il-kwadru ta' San Mikiel niftakru kollu tbajja u tiċrit, b'daqqa ta' xi gandlier eżatt fuq ras ix-xitan. Ir-restawr li sar mill-kumpanija Re-coop tassew reġa' ta lil dan il-kwadru l-ġmiel li kellu dari. L-arkanġlu jidher f'qagħda glorjuża bi ġwenħajh miftuħin u bi ħwejjġu mtajjrin qiegħed jirfes fuq ix-xitan, b'xabla f'idu lest biex isawwtu biha. Dettalji interessanti li rari ssibhom f'pitturi oħrajn ta' dan l-arkanġlu huma l-fatt li hu liebes elmu f'rasu, li għandu katina f'idu li biha huwa mrażżan ix-xitan u li x-xabla li għandu hija xabla tal-metall, mhux tan-nar kif is-soltu tkun f'rappreżentazzjoni simili.

L-artist li għamel din l-opra u d-data meta saret m'humiex magħrufin. Ladarba meta sar ir-restawr tal-pittura deher ċar li t-tila ma kinitx miżjuda jew imnaqqsa biex tidħol fil-gwarniċ tal-ġebel. Jidher li saret wara li l-knisja nbiet kif inhi. Bħala stil tixbaħ il-barokk tat-tmiem tas-seklu XVII, fejn l-awqa esponent kien Mattia Preti.

Id-devozzjoni ta' l-Imqabbin lejn dan l-arkanġlu tidher ċar mill-popolarità li kienet tgawdi din il-knisja u mit-tliet statwi tiegħu li nsibu fit-toroq ta' raħalna. Fiha kien hemm ukoll diversi pitturi *ex voto* li nsterqu matul is-snin,[19] u li minnhom għad baqa' waħda biss u llum tinsab fl-uffiċċju parrokkjali.

Għal ħafna snin matul is-seklu għoxrin din il-knisja kienet maħżen ta' l-imbarazz, li f'nofsu kien hemm ukoll xi affarijiet ta' preġju, bħal ngħidu aħna l-pulptu li kien sar fl-1897 minn Savier Oliva mill-Isla, fuq id-disinn ta' Nikola Zammit u tħallas minn żewg Imqabbin: Dun Ewġenju Mallia u P. Pawl Galea. Kien sewa £18.[20] Hija x-xewqa ta' diversi Mqabbin anzjani u ta' oħrajn li japprezzaw il-patrimonju ta' raħalna li dan il-pulptu jerga' jieħu postu fil-knisja, jew almenu

li jitħalla f'post prominenti fil-knisja ta' San Bażilju jew ta' San Mikiel fejn jista' jitgawda minn min jidħol. Dwar dan, iżda ma hemm xejn konfermat u l-futur ta' dan il-pulptu għadu mhux deċiż.

B'xorti tajba din il-knisja ma għaddietx minn bdil strutturali u għadna nistgħu ngawduha kif kienet meta nbniet, bl-art u l-bieb oriġinali.

Haġa ta' l-iskantament din il-knisja ftit li xejn tissemma fil-pubblikazzjonijiet li saru dwar l-istorja artistika ta' raħalna. Forsi għax dejjem eżistiet fid-dell tal-knisja ta' San Bażilju, li bħalma rajna, tgawdi importanza straordinarja.

Skultura li tinsab fil-kappella ta' San Mikiel.

Għeluq

Issa li rajna dawn iż-żewġ knejjes jiġu restawrati u miftuħin mill-ġdid, forsi nistgħu nibdew biex ninteressaw ruħna aktar fil-wirt li għandna u li jekk ma nieħdux ħsiebu nitilfuh darba għal dejjem. L-ewwel pass importanti li sar kien fis-7 ta' Jannar 1997 meta dawn il-knejjes, flimkien ma' bini ieħor fl-Imqabba, fosthom il-knisja parrokkjali ta' l-Assunta u t-Torri Vinċenti, ġew skedati bħala l-aktar bini importanti fir-raħal u li għall-ebda raġuni ma tista' ssir xi bidla fl-istruttura tagħhom. Il-pass ta' wara kien li jiġu rrestawrati b'mod xieraq, kif fil-fatt ġew.

U issa xi jmiss? Għaxar snin ilu kien il-ħsieb tal-kappillan Dun Joe Bartolo li jibdel dawn iż-żewġ knejjes flimkien mal-kamrun f'mużew żgħir tal-parroċċa. Dan nista' ngħidu għax l-ex kappillan kien qaluli personalment. Dan kien ukoll il-parir ta' esperti ta' l-arti, bħalma nsibu miktub fil-ktieb *L-Imqabba mal-medda taż-żmien*.[21] Li kieku dan iseħħ, fi spazju żgħir inkunu nistgħu npoġġu l-wirt artistiku u sagru tal-parroċċa tagħna, b'mod li jkun jista' jitgawda matul is-sena kollha, mhux biss fil-ġranet tal-festi meta ċerti teżori li s-soltu jkunu maqfulin jintramaw fil-knisja. Esibizzjoni permanenti mgħassa tajjeb ta' vestwarju antik kif ukoll ta' pitturi antiki u forsi xi oġġetti tal-fidda żgur li tkun ferm aktar adatta mill-mod irresponsabbli li bih dawn l-istess oġġetti jiġu armati fil-knisja u jitħallew fil-beraħ bla ma jkun hemm ħadd għassa magħhom!

Iż-żmien li dawn iż-żewġ knejjes jibqgħu jintużaw bħala knejjes għadda. Biss ninsab ċert li jekk il-kleru u l-poplu nagħmlu sforz komuni biex insibulhom użu dinjituż, igawdi kulħadd u dawn iż-żewġ ġawhar ma ntellfulhom xejn mill-preġju li jisthoqqilhom.

Il-pulptu li nħadem fl-1897.

Riferenzi

1 Il-monaċi ċenobiti jgħixu ħajja ta' eremiti (maqtugħin mid-dinja barra mill-monasteru), imma jgħixu wkoll bħala komunità. Minkejja li s-silenzju u l-kontemplazzjoni huma r-regola prinċipali, ikollhom mumenti ta' rikreazzjoni u talb flimkien.

2 ALEXANDER BONNICI, Lejn l-erezzjoni tal-parroċċa fl-Imqabba fl-1598, minn L-Imqabba mal-medda taż-żmien, Malta 1998, 31.

3 L-istorjografu Mqabbi Dun Lawrenz Zammit jgħidilna li l-Isqof Gargallo "għazel mil Matric ta' Birmiftuħ il-Cnisja tal Imkabba u għamilgħa Parroccia ġdida għaliha, taħt ittitolu tal Assunzioni ta' Maria V." Minn Descrizioni storica tal Cnisia Parrochiali tal Imkabba, Malta 1927, 9.

4 Din hija d-data li fiha, skond it-tradizzjoni, Bażilju ġie ordnat saċerdot.

5 Arkivju tal-Kurja Arċiveskovili, Viżti Pastorali, VII (Gargallo), ff 327-328.

6 Din id-darba jissemma lampier wieħed, mhux aktar tlieta.

7 JOSEPH ABDILLA, Il-kappillan Caraffa ta' l-Imqabba u l-imblokk tal-Franċiżi minn L-Imqabba mal-medda taż-żmien, Malta 1998, 101.

8 LAURENZ ZAMMIT, Descrizioni storica tal Cnisia Parrochiali tal Imkabba, Malta 1927, 30-31.

9 CARMEN LIA, Qawmien ġdid wara t-tieni gwerra minn L-Imqabba mal-medda taż-żmien, Malta 1998, 194.

10 CHARLES FARRUGIA, L-Imqabbin jgħixu żmien il-gwerer u l-emigrazzjoni minn L-Imqabba mal-medda taż-żmien, Malta 1998, 171.

11 CARMEN LIA, Festa kbira tal-każin fl-1960, Programm tal-festa ta' Santa Marija 1999, Malta, 71

12 JOSEPH M. GHIGO, Monumenti xhieda tal-qima tal-poplu minn L-Imqabba mal-medda taż-żmien, Malta 1998, 48.

13 EMMANUEL FIORENTINO, Il-pittura tal-knejjes ta' l-Imqabba minn L-Imqabba mal-medda taż-żmien, Malta 1998, 77.

14 JOSEPH M. GHIGO, ibid.

15 ALEXANDER BONNICI, op. cit, 28

16 LAURENZ ZAMMIT, op.cit, 35

17 Ibid., 27.

18 Ibid., 28.

19 Tagħrif mgħoddi minn Tereża Debattista fil-25 ta' Mejju 2007.

20 LAURENZ ZAMMIT, op. cit., 29.

21 Paġna 76, kumment ta' Dr Emmanuel Fiorentino